

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

БАКУТІН ЄВГЕН ІВАНОВИЧ

УДК 342.922

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
Константінов Сергій Федорович,
Департамент персоналу Міністерства внутрішніх справ України,
відділ організації освітньої та наукової діяльності
управління професійної освіти та науки,
головний спеціаліст

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Курило Володимир Іванович,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
завідувач кафедри адміністративного та фінансового права

кандидат юридичних наук, професор
Назар Юрій Степанович,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
Інститут з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції,
директор

Захист відбудеться 23 грудня 2021 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:
03035, Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
внутрішніх справ за адресою: 03035, Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий «23» листопада 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Однак, на сьогодні в нашій державі склалася катастрофічна ситуація у сфері забезпечення безпеки громадян, що обумовлюється інтенсивним зростанням кількості джерел підвищеної небезпеки, зокрема транспортних засобів, та ускладненням вимог до осіб, які керують ними, а небачені потужності й швидкості, супроводжуються інтенсифікацією психічної діяльності людини. Усе це при обмежених психофізичних можливостях людини обумовлює зростання ймовірності вчинення автотранспортних правопорушень. Так, масштаби дорожньо-транспортної аварійності в Україні значно випереджають аналогічні показники більшості держав світу, є одними з найгостріших соціально-економічних проблем й характеризується надзвичайно високим рівнем ризику виникнення дорожньо-транспортних пригод (ДТП) та тяжкістю їх наслідків, зокрема за 2018–2020 роки в Україні зареєстровано близько 400 тис. ДТП, у яких загинуло близько 10 тис. та травмовано 90 тис. осіб. У 2020 році зафіксовано зростання кількості ДТП на 5,1 % та травмованих у них осіб на 6,4 % порівняно з 2019 роком. Особливо тривожним є те, що понад 39,2 % загиблих у ДТП у 2020 році – пішоходи та велосипедисти. Велике занепокоєння викликає те, що за останні п'ять років на дорогах України загинуло 1,4 тис. дітей віком до 18 років, а ДТП в Україні є першою за поширеністю причиною смерті молоді віком від 15 до 24 років та другою за поширеністю причиною смерті дітей віком від 5 до 14 років¹. Однією з основних причин ДТП є перевищення максимально дозвільної швидкості руху транспортного засобу.

У результаті проведених реформ працівники Національної поліції України розпочали активно застосовувати технічні засоби під час встановлення вини особи у вчиненні адміністративного правопорушення, а їх використання стало значним, прогресивним кроком вперед, який спрямований на підвищення якості безпеки та порядку, утвердження правосуддя в державі (зокрема, кількість виявлених адміністративних правопорушень у 2017–2020 рр. за перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів становила 34607; керування транспортним засобом у стані сп'яніння – 4914; проїзд на заборонний сигнал світлофора – 2103).

Однак, досить часто використання технічних засобів фіксації правопорушень призводить до: виникнення непорозумінь між громадянами та представниками поліції; ухилення від відповідальності та штрафів; оскарження в судах, з посиланням на відсутність технічного регламенту їх використання й прогалин у національному законодавстві. Усе це вимагає всебічного теоретико-прикладного дослідження стану та рівня адміністративно-правового регулювання в сфері охорони публічної безпеки та порядку, ефективності правових та організаційних форм діяльності Національної поліції України за допомогою технічних засобів фіксації правопорушень.

¹ Аналітична записка до Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2023 року (2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1287-2020-%D0%BF#Text>

Дослідженню різноманітних аспектів забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху за допомогою технічних засобів було присвячено низку праць вітчизняних вчених-адміністративістів, зокрема: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, Д. М. Бахраха, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, С. Г. Брателя, М. Ю. Веселова, Г. В. Галімішиної, Г. К. Голубєвої, Т. О. Гуржія, С. М. Гусарова, Є. В. Додіна, М. М. Долгополової, В. В. Доненка, О. Ю. Дрозда, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, М. В. Калатура, Л. В. Ковалю, Ю. С. Коллера, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Л. М. Кононенка, С. Ф. Константінова, О. В. Кузьменко, В. І. Курила, В. М. Лозового, В. І. Майорова, М. А. Микитюка, Ю. С. Назара, В. В. Новікова, С. С. Орлова, А. М. Подоляки, В. Й. Развадовського, А. О. Собакаря, Л. І. Сопільник, М. М. Стоцької, О. Г. Стрельченко, С. В. Тихомирова, Я. В. Хом'яка, Є. В. Циби, А. В. Червінчука, В. К. Шкарупи, В. М. Шудрікова, Х. П. Ярмачі та ін. У роботі використано також праці науковців, які безпосередньо займалися дослідженням окремих аспектів використання технічних засобів фіксації правопорушень, а саме В. А. Головка, С. В. Лопатіна, О. Л. Міленіна, Р. І. Михайлова, В. Ф. Муцка, О. Ю. Салманової, О. В. Штихти та ін.

Проте, незважаючи на значний науковий доробок, комплексно проблема забезпечення адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень у суттєво оновленій системі охорони прав та свобод людини і громадянина в умовах реформування правоохоронних органів не розглядалася. Невирішеними залишаються нормативно-правове забезпечення, результативність й ефективність їх використання. На часі подальший аналіз можливостей використання зарубіжного досвіду з унесенням науково обґрунтованих пропозицій до законодавства та відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, а також стосовно проведення у системі забезпечення публічної безпеки та порядку низки цільових комплексних заходів правового та організаційного характеру. Зазначені обставини й зумовили обрання цієї теми дисертації, визначили об'єкт та предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження узгоджується з Національною стратегією у сфері прав людини (Укази Президента України № 501/2015; № 119/2021), Стратегією розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р.), Стратегією підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 481-р), Державною програмою підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року (постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 р. № 435), Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р.) та виконано відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28).

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 березня 2016 р. (протокол № 7).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у визначенні сутності адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також формулюванні пропозицій та рекомендацій щодо підвищення його ефективності. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких *задач*:

- узагальнити історичний розвиток використання технічних засобів в Україні;
- окреслити використання технічних засобів фіксації правопорушень як об'єкт адміністративно-правового дослідження
- визначити зміст адміністративно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- з'ясувати нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- визначити організаційне забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- сформулювати концептуальне бачення використання даних, одержаних у результаті застосування технічних засобів фіксації правопорушень;
- розкрити особливості зарубіжного досвіду використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- запропонувати напрями удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають під час використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи та забезпечення наукової обґрунтованості одержаних результатів використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання, системний підхід до застосування яких дозволив комплексно дослідити концептуальні засади адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Застосування загальних методів наукового пізнання (*узагальнення, абстрагування, аналіз, синтез, порівняння, дедуція, індукція та ін.*) сприяло систематизації наукових підходів до визначення технічних засобів, що фіксують правопорушення, характеристики законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів України, які регулюють їх використання (підрозділи 1.3, 2.1). *Історико-правовий* метод використано для дослідження генезису становлення та розвитку використання технічних засобів (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.2). Завдяки *порівняльно-правовому методу* проаналізовано зарубіжний досвід використання технічних засобів фіксації правопорушень та можливість його імплементації у вітчизняну правозастосовну практику (підрозділи 2.2, 3.2, 3.3). Використання *формально-юридичного* методу дало змогу опрацювати нормативний матеріал, визначити організаційне забезпечення й надати загальну

характеристику даних отриманих у результатів використання технічних засобів фіксації правопорушень, сформулювати пропозиції щодо напрямів підвищення ефективності їх використання (підрозділи розділ 2, підрозділи 3.1, 3.3). Застосування *логіко-семантичного методу* сприяло формулюванню наукового погляду на використання даних, одержаних у результаті застосування технічних засобів фіксації правопорушень (підрозділ 3.1). За допомогою *методів документального та статистичного аналізу* виявлено наявні законодавчі прогалини та колізії, запропоновано шляхи їх усунення (підрозділи 2.1, 3.1, 3.3); *соціологічний* (анкетування, інтерв'ювання, опитування) – при вивченні думок практичних працівників і громадян, з'ясуванні ефективності застосування окремих правових інститутів та організаційних заходів (розділи 1–3). Усі методи, які було застосовано в межах дослідження, становлять цілісну методологічну базу, елементи якої використано в їх взаємодії для досягнення цілей дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені результати вивчення 358 справ про адміністративні проступки у сфері дорожнього руху зафіксовані в автоматичному режимі; зведені дані опитувань 350 службових осіб Міністерства внутрішніх справ (МВС) України, Міністерства інфраструктури України, Державної служби України з безпеки на транспорті, місцевих державних адміністрацій, а також 312 водіїв транспортних засобів усіх категорій й 289 громадян; акти адміністративного законодавства України та деяких зарубіжних країн; практика та аналітичні матеріали МВС України, Національної поліції України, Міністерства юстиції України, Міністерства інфраструктури України, Всесвітньої організації охорони здоров'я ООН, Світового банку, з урахуванням досвіду роботи автора у підрозділах Національної поліції України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній юридичній науці в умовах структурно-функціональних змін у системі органів державної влади та правоохоронних органів комплексним дослідженням адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, у якому на основі критичного опрацювання положень теорії адміністративного права, аналізу законодавства і правозастосовної практики сформульовано висновки концептуального характеру, що дають змогу розв'язати низку задач правового, організаційного і прикладного характеру з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, зокрема:

вперше:

– проведено періодизацію розвитку нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів, що передбачає поділ на три періоди за критерієм законодавчого закріплення: 1) дореволюційний – зародження та використання технічних засобів в діяльності поліції, від фотографічного до кінематографічного методу (кінець XIX ст. – 1921 р.); 2) радянський – нормативне закріплення адміністративно-правового статусу учасників дорожнього руху, кодифікація нормативно-правових актів та законодавче удосконалення адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень статусу учасників дорожнього руху

(1921–1991 р.); 3) незалежний – сучасний період розвитку сфери дорожнього руху загалом й використання технічних засобів фіксації правопорушень, зокрема й в автоматичному режимі (1991 р. – донині);

– сформульовано наукове визначення технічного засобу фіксації правопорушень як науково обґрунтованої системи існуючих і тих, що розробляються устаткування, апаратури, приладів, пристроїв, препаратів та інших виробів, спеціально створених, розроблених, запрограмованих або модернізованих для виконання завдань з отримання інформації, а також методів і методик їх застосування й використання уповноваженими особами з метою адміністративної реєстрації (фіксації) інформації про саму подію правопорушення, особу правопорушника, збирання і дослідження доказів, створення умов, що ускладнюють вчинення такого; механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень – сукупність адміністративно-правових засобів, завдяки яким здійснюється регулювання використання технічних засобів;

– доведено, що адміністративно-правову систему використання технічних засобів фіксації правопорушень складають такі компоненти: технічний засіб–об’єкт (діяльність з використання технічного потенціалу фіксації правопорушень)–суб’єкт (суб’єкти забезпечення та користування)–причинний зв’язок (кореляційні зв’язки між поведінкою потерпілих, діяльністю суб’єктів запобігання та ефективністю здобутих доказів його вини);

удосконалено:

– зміст елементів механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень: адміністративно-правові норми; адміністративно-правові відносини; суб’єкти адміністративного права; акти реалізації норм адміністративного права та допоміжні (додаткові) елементи механізму адміністративно-правового регулювання належать: правова свідомість, правова культура та законність;

– класифікація технічних засобів фіксації правопорушень як групи технічних засобів, що використовуються в умовах адміністративної діяльності поліції на технічні засоби провадження адміністративної діяльності та технічні засоби забезпечення цієї діяльності;

– критерії ефективності організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень: своєчасність виявлення і повнота фіксації фактичних даних, що становлять адміністративну відповідальність; доцільність застосування технічних засобів фіксації правопорушень під час проведення заходів; складність, неможливість або недоцільність з адміністративних міркувань отримання необхідних фактичних даних без застосування технічних засобів;

дістало подальший розвиток:

– характеристика принципів використання технічних засобів фіксації правопорушень: законність, безпечність, правомірність, науковість, достовірність, реальність, перевіреність, оптимальність;

– нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень, що включає вимоги до організації та проведення

(здійснення) технічної експлуатації системи фіксації адміністративних правопорушень з метою забезпечення її безперебійної роботи відповідно до вимог технічної та експлуатаційної документації, забезпечення прав і свобод людини, запобігання відмовам у роботі і передчасному зносу, а також послідовності дій (робіт) суб'єктів використання, реалізації здобутої інформації у адміністративному судочинстві;

- наукове обґрунтування того, що фактичні результати використання технічних засобів фіксації правопорушень, незалежно від суб'єктів та правової форми застосування самих технічних засобів є доказами;

- особливості використання відеозапису як засобу, який застосовується значним колом учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, не потребує спеціальної підготовки та виконує фіксуючу, пізнавальну, дослідну функції; забезпечує можливість отримання об'єктивних, достовірних та комплексних з інформаційної точки зору фактичних даних про різні аспекти події адміністративного правопорушення, яка досліджується; сприяє надійній фіксації, збереження отриманих доказів;

- напрями удосконалення використання технічних засобів фіксації правопорушень на законодавчому, організаційному, професійно-освітньому та інноваційному рівнях.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки, отримані внаслідок проведеного дослідження використовуються в:

- *науково-дослідній діяльності* – для подальших загальних і спеціальних наукових досліджень у сфері адміністративного права, зокрема науково-теоретичних розробок з питання використання технічних засобів фіксації правопорушень органами Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 15 березня 2021 р.);

- *законотворчій діяльності* – під час удосконалення законодавства, яке регламентує питання використання технічних засобів фіксації правопорушень, зокрема запропоновано зміни та доповнення до КУпАП, Закону України «Про дорожній рух», а також підзаконних нормативно-правових актів;

- *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення практики забезпечення, реалізації та захисту прав громадян органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також у межах діяльності поліцейських під час реалізації ними повноважень у частині притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності та встановлення адміністративних стягнень (акт Головного управління Національної поліції в Херсонській області від 17 лютого 2021 р.);

- *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративна діяльність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Безпека дорожнього руху», «Організація охорони публічної безпеки та порядку» та підготовці навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій, а також можуть слугувати теоретичною і методологічною основою для подальшого дослідження питань, що становлять предмет цієї роботи (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 березня 2021 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах і семінарі, зокрема: «Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція» (м. Київ, 27 листопада 2015 р.); «Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні» (м. Дніпропетровськ, 17 березня 2016 р.); «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 25 березня 2016 р.); «Теорія і практика судової експертизи» (м. Київ, 12 травня 2016 р.); «Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 8 липня 2016 р.); «Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти» (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2016 р.); «Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини» (м. Київ, 9 грудня 2016 р.); «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції» (м. Харків, 31 березня 2017 р.); «Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу» (м. Харків, 8 листопада 2017 р.); «Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології» (м. Київ, 10 листопада 2017 р.); «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Львів, 10 листопада 2017 р.); «Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології» (м. Київ, 22 листопада 2018 р.); «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики» (м. Львів, 21 червня 2019 р.); «Конституція України в умовах сьогодення» (м. Київ, 24 червня 2019 р.); «Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти» (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2019 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано в 21 науковій праці, серед яких 5 статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, одна – в іноземному юридичному виданні (Словацька Республіка) та 15 статей – у збірниках тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (267 найменувань на 30 сторінках) та двох додатків на 10 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 252 сторінки, із них основний текст дисертації – 195 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження; наведено характеристику апробацій і публікацій дисертанта, в яких відображено основні положення роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади використання технічних засобів фіксації правопорушень» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Гене́за становлення та розвитку використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні»* на основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів та практики діяльності, виділено періоди розвитку законодавства у зазначеній сфері.

Встановлено, що генезис використання технічних засобів розпочинається з моменту появи фотографії та кінематографії (кінець XIX ст.), коли питання забезпечення безпеки дорожнього руху вперше стали об'єктом фотографування та кінематографічного твору. У сучасному вигляді адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів почало зароджуватися у XX ст. У кінцевому результаті переважна кількість функцій по забезпеченню безпеки дорожнього руху в Україні була покладена на правоохоронні органи, зокрема органи міліції.

Визначено, що доцільність уособлення «технічне забезпечення» не лише як поняття, а і самостійного виду діяльності, зумовлена причинами практичного характеру. Звертається увага на те, що необхідною умовою функціонування та подальшого розвитку запобігання правопорушенням є формування його основ, котрі носять комплексний характер і містять теоретичні, правові та організаційні напрями. Теоретичні основи «використання технічних засобів» повинні складати, перш за все, положення адміністративного права. Розвиток техніки перебуває у прямій залежності не лише від науково-технічного, а й від суспільного прогресу. Такому методологічно важливому висновку сприяла еволюція поглядів на сутність науково-технічного прогресу, на єдність наукового знання. У середині 70-х років науково-технічний прогрес розглядався як співвідношення «наука-техніка», як якісне удосконалення техніки. На той час у наукознавстві переважала точка зору щодо відособленості природничо-технічних наук від гуманітарних. З розвитком науково-технічного прогресу ставала більш очевидною небезпека його негативних проявів, адже в кінцевому рахунку суспільству було неоднаково, ким і з якою метою використовуються його досягнення. В науці став переважати погляд на науково-технічний прогрес як на систему «наука-техніка-суспільство-людина». Стосовно процесу розвитку використання технічних засобів фіксації правопорушень такий підхід має особливе значення, оскільки сфера її використання стосується людини.

Гене́за розуміння сутності використання технічних засобів з метою фіксації правопорушень включає такі підходи до розуміння: а) статичний, у якому технічне забезпечення розглядається як певна система знань, навичок і вмінь їх працівників використовувати наукові рекомендації, застосовувати технічні засоби та ін.; б) динамічний, у якому воно розглядається як специфічна діяльність учених і практиків із розробки нових, пристосування існуючих технічних засобів, а також їх впровадження в практику запобігання правопорушень; в) змішаний, в якому поєднується розуміння поняття технічне забезпечення як специфічної діяльності, і як системи знань, навичок та вмінь. Обґрунтовано, що використання технічних засобів фіксації правопорушень необхідно розглядати як науково-дослідну, навчально-методичну, організаційну

та інформаційну діяльність з розробки, впровадження й практичного застосування технічних засобів у практичну діяльність осіб, що здійснюють збирання доказів під час запобігання правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку тощо, через набуття та удосконалення професійних знань і навичок суб'єктами їх застосування.

У підрозділі 1.2 *«Використання технічних засобів фіксації правопорушень як об'єкт адміністративно-правового дослідження»* аналіз стану науково-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень змушує констатувати наявність ряду проблем, пов'язаних із вузькою спеціалізацією правових досліджень, стереотипністю розроблюваної тематики, пріоритизацією другорядних моментів, недооцінкою стратегічно важливих задач, повільним впровадженням отриманих результатів, відсутністю зворотного зв'язку з практикою.

Розглянуто різноманітні наукові погляди щодо тлумачення поняття «механізм використання технічних засобів» та «адміністративно-правове регулювання» (В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. К. Колпаков та ін.). До складу механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень віднесені такі основні елементи: адміністративно-правові норми; адміністративно-правові відносини; суб'єкти адміністративного права; акти реалізації норм адміністративного права та допоміжні (додаткові) елементи механізму адміністративно-правового регулювання належать: правова свідомість, правова культура та законність.

Акцентовано увагу на тому, що всі поліцейські заходи найбільш доцільно поділяти на дві великі групи: адміністративні та превентивні. Розкрито зміст превентивних поліцейських заходів, які закріплені в ст. 31 Закону «Про Національну поліцію» (2015), а також обґрунтовано особливе місце використання технічних засобів в системі таких заходів. Визначено фактори, які свідчать про практичну цінність технічних засобів та їх роль в діяльності Національної поліції.

У підрозділі 1.3 *«Зміст адміністративно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень»* обґрунтовано, що у змісті технічного забезпечення правопорушень необхідно виокремити такі структурні елементи: цілі використання технічних засобів; конкретні напрями адміністративного забезпечення; способи отримання необхідної інформації для досягнення мети у межах конкретного напрямку. Основною метою такого забезпечення є фіксація та запобігання правопорушень, забезпечення діяльності поліції. Деталізуючи цю загальну мету, автор виокремлює в ній такі цілі: виявлення, отримання, фіксація, вилучення, збереження носіїв значущої інформації; діагностику (розпізнавання – встановлення певних характеристик осіб та матеріальних об'єктів); ідентифікацію – встановлення тотожності особи або матеріального об'єкта за проявами загальної родової (групової) належності порівнюваних матеріальних об'єктів; визначення ситуації (явища, події або дій осіб у динаміці) за залишеними матеріальними відображеннями; відтворення матеріальних об'єктів у їх первісний стан шляхом реконструкції (уявного образу) або реставрації (фізичного відтворення); класифікацію (систематизація даних про осіб та матеріальні об'єкти у відповідних інформаційних системах з метою отримання оперативно-значущої інформації).

У структурі технічного забезпечення пропонується виокремлювати такі напрями: діагностика та ідентифікація осіб, які вчинили правопорушення; виявлення, діагностика та ідентифікація матеріальних об'єктів, за допомогою яких вчинялися ці правопорушення або які залишені на місці вчинення правопорушення; організація та ведення інформаційних систем. Запропоновано усі технічні засоби, що використовуються у фіксації правопорушень поділити на класифікаційні групи за походженням, цільовим призначенням, функціональним призначенням, галуззю наукового знання, видом, сферою використання, суб'єктом використання, з відповідно до завдань, що вирішуються за їх допомогою (наприклад до адміністративно-профілактичної техніки віднесено технічні засоби фіксації правопорушень служб підтримання публічної безпеки і порядку, поліції охорони, патрульної поліції, що використовуються в конкретних умовах адміністративної діяльності (технічні засоби охорони, регулювання і нагляду за дорожнім рухом; системи відеоспостереження, захисту особового складу тощо). Така класифікація також залежить від покладених на МВС України функцій. Віднесення технічних засобів до тієї чи іншої групи завжди є умовним.

Доведено, що під час доказування в справах про адміністративні правопорушення використанню підлягає весь комплекс передбачених технічних засобів, а критеріями їх допустимості є законність, безпечність та правомірність застосовування, наукова обґрунтованість, достовірність, реальність, перевірка одержаних результатів, оптимальність.

Розділ 2 «Адміністративно-правове регулювання фіксації правопорушень та порядок їх використання» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень» на основі вивчення системи нормативно-правових актів зроблено висновок, що правову основу використання технічних засобів фіксації правопорушень складають норми, які містяться в джерелах різної регулятивної значущості. Це: міжнародні договори, декларації, угоди; Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП); Закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух»; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (Правила дорожнього руху, «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі», «Про заходи щодо збереження автомобільних доріг загального користування», «Про затвердження Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2025 р.» та інші); накази, інструкції, вказівки, настанови, рішення МВС, Національної поліції та інших відомств України (Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» тощо).

Аналіз практики дозволив констатувати, що притягнення особи до адміністративної відповідальності можливе лише за наявності факту адміністративного правопорушення та вини особи у його вчиненні, яка підтверджена належними доказами. У зв'язку з цим, звернута увага, на відсутність правил застосування електронних доказів у нормативних актах, для яких їх наявність була б природньою та необхідною, що призводить до того, що фактичне існування правового інституту не збігається з юридичною складовою, позаяк законодавець обмежився загальними принципами застосування нового виду доказів, а на практиці виникає чимало питань щодо їх використання, від суто технічних до юридичних. Так, відеозапис, поданий поліцією на підтвердження факту порушення водієм Правил дорожнього руху, не може вважатися належним доказом, якщо постанова про притягнення до адміністративної відповідальності не містить посилань на технічний засіб, за допомогою якого здійснено відеозапис.

У підрозділі 2.2 *«Організаційне забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень»* визначено, що організаційні заходи – це способи впливу на структурну побудову системи, з метою надання їй властивостей налагодженого механізму, здатного функціонувати більш раціональніше (широке розуміння), а також специфічна діяльність щодо створення умов для ефективної реалізації тактичних прийомів та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів фіксації правопорушень під час запобігання, виявлення та припинення правопорушень (вузьке розуміння).

Організаційні заходи використання технічних засобів фіксації правопорушень розглянуто як комплекс адміністративно-правових засобів, спрямованих на забезпечення функціонування суб'єктів запобігання правопорушенням, які застосовуються на загальнодержавному рівні за розпорядженням владних органів, переважно виконавчої влади. Таке використання є багатоплановою технічною та адміністративно-правовою діяльністю, у якій беруть участь різні суб'єкти, які не завжди пов'язані між собою відомчою підпорядкованістю, і виступають у цьому процесі як відносно незалежні один від одного. Однак таке використання може бути ефективним за умови, якщо її учасники (суб'єкти) діють цілеспрямовано, застосовуючи комплексний підхід на основі спільного плану (програми), у тісній взаємодії один з одним.

Визначаючи суб'єктів використання технічних засобів фіксації правопорушень, необхідно виокремлювати: суб'єктів системи технічного забезпечення макрорівня, діяльність яких спрямована на формування готовності до використання таких засобів працівниками правоохоронних органів; суб'єктів мікрорівня, які є безпосередніми користувачами технічних засобів фіксації, діяльність яких направлена на надання допомоги при проведенні конкретних процесуальних дій (суд, поліція).

Підкреслено, що організація передбачає визначення засобів і методів, належну їх підготовку, налагодження, упорядкування, планування використання, а саме: розробку узгоджених планів дій та використання технічних засобів для отримання передбачуваних результатів; розробку планів реалізації отриманих матеріалів; забезпечення взаємодії між органами,

службами, підрозділами та особами, що залучаються до встановлення, припинення та розкриття правопорушення; забезпечення технічної оснащеності, кваліфікованого керівництва заходами тощо.

У підрозділі 2.3 *«Особливості використання даних, отриманих за результатами застосування технічних засобів фіксації правопорушень»* розкрито питання правомірності використання, змісту та форми фактичних даних, що є результатом застосування технічних засобів, які виконують роль засобу виявлення адміністративного проступку, фіксації, або запобігання/припинення адміністративного правопорушення.

Акцентовано увагу на тому, що виконання з боку уповноважених державних органів та їх посадових осіб адміністративно-профілактичної функції, вжиття відповідних заходів щодо припинення адміністративних правопорушень, а також застосування адміністративних стягнень в сучасних умовах розвитку науково-технічного прогресу пов'язується із все більш широким розповсюдженням та використанням у їх правозастосовній діяльності різноманітних технічних засобів. Так, одні прилади можуть виконувати роль засобу виявлення адміністративного правопорушення, інші є засобом його фіксації, а треті можуть бути засобом попередження або припинення адміністративного правопорушення. Однак, всі ці технічні пристрої, інструменти та знаряддя об'єднують одне – в результаті їх використання у розпорядження уповноважених осіб надходять відповідні дані про результати використання відповідних технічних засобів.

Обґрунтовано позицію що, незважаючи на підстави надходження показань, останні за природою формування та змістом мають характеризуватися як такі, що містять відповідні фактичні дані, за допомогою яких встановлюють наявність чи відсутності юридично значущих для справ про адміністративні правопорушення обставин. Зроблено висновок, що дані, одержані в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень, необхідно вважати доказом у справі про адміністративні правопорушення.

Використання технічних засобів фіксації правопорушень спрямовано на забезпечення всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у точній відповідності із законом (ст. 245 КУпАП). Отримані в результаті використання цих засобів показання є окремим видом доказу або складовою відповідного доказу (протокол про адміністративні правопорушення). У провадженні в справах про адміністративні правопорушення такі показання використовуються у вигляді самотійного виду доказів.

Розділ 3 «Удосконалення використання технічних засобів фіксації правопорушень» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід використання технічних засобів фіксації правопорушень»* наголошено, що використання технічних засобів фіксації правопорушень (ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію» – застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису в сфері безпеки дорожнього руху тощо) є відносно новим для українських реалій, а тому важливо використовувати напрацювання та досвід тих країн, в яких цей та інші

заходи із використанням технічних засобів фіксації правопорушень є достатньо апробованим. Зокрема, у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху за всієї різноманітності процедур провадження щодо фактів фіксації порушень правил дорожнього руху в окремих європейських країнах (Велика Британія, Італія, Іспанія, Нідерланди, Німеччина, Фінляндія) та США є низка спільних рис: а) встановлена презумпція притягнення до відповідальності власника транспортного засобу, на якому було вчинено правопорушення; б) не передбачена ідентифікація особи, яка перебувала за кермом транспортного засобу в момент учинення правопорушення; в) забезпечено законодавче врегулювання процедури звільнення власника транспортного засобу від відповідальності в разі протиправного вибуття транспортного засобу чи його номерних знаків з володіння; перебування за кермом транспортного засобу на законних підставах іншої особи; г) обов'язок надання доказів щодо своєї непричетності до вчиненого правопорушення покладається на власника транспортного засобу; д) передбачена можливість власника транспортного засобу оскаржити накладене стягнення в адміністративному чи судовому порядку.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень» запропоновано створити єдину комп'ютерної систему для ведення індивідуальної «дорожньої історії» водія, що фіксуватиме не тільки порушення водія, але і його успіхи, яка необхідна не тільки для визначення суми штрафу, але і для прийняття рішення про необхідність підвищення водієм своєї кваліфікації або психологічної стійкості. Передбачити інтеграцію до технічних засобів фіксації мобільних пристроїв з використанням фото-, відеофіксації, а тому автоматизована система обробки даних Національної поліції повинна бути відкритою для оперативного одержання мережею Інтернет фотознімків і відеозаписів, виготовлених з використанням цих засобів. Використання багатофункціональних бортових комп'ютерних систем транспортного засобу, яка є невід'ємною складовою відеоспостереження. У поєднанні з уже традиційними системами активної безпеки, що здатні розпізнавати небезпеку для руху за комплексом ознак за декілька секунд до можливого зіткнення автомобіля з перешкодою, інтерактивна автоматична взаємодія таких систем з автоматизованою системою обробки даних Національної поліції забезпечуватиме швидке реагування на дорожньо-транспортні пригоди і надання порятунку тим, хто його потребуватиме.

Акцентовано увагу на прискорені прийняття нового «Кодексу про адміністративні проступки» та запропоновано доповнити п. 1 розділу V ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію» підпунктом 11 такого змісту: «для перевірки стану транспортного засобу технічними засобами фіксації правопорушень»; прийняти розроблений і запропонований авторський проєкт наказу МВС України від «Про затвердження Інструкції із використання органами та підрозділами поліції технічних засобів перевірки стану транспортних засобів – для визначення світлопропускання скла, а також вимірювач залишкової висоти малюнка протектора шин».

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності й особливостей адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також у визначенні шляхів удосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють правовідносини в досліджуваній сфері суспільних відносин. У результаті дослідження сформульовано низку нових теоретичних і практичних положень, основні з них такі:

1. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки. Основа національної безпеки у сфері публічної безпеки та порядку, дорожнього руху, у тому числі за допомогою технічних засобів фіксації правопорушень, була закладена на теренах нашої держави ще у кінці XIX ст., пройшла ряд певних етапів свого історичного розвитку, всебічне дослідження яких, дозволило не тільки виявити певні їх особливості на кожному етапі розвитку, але й взаємозв'язок між ними, що, у свою чергу надало змогу спрогнозувати стан його функціонування й можливого потенційного розвитку задля їх ефективного застосування у майбутньому.

Генезис розвитку нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів передбачає поділ на три періоди за критерієм законодавчого закріплення: дореволюційний (кінець XIX ст. – 1921 р.); радянський (1921–1991 р.); незалежний (1991 р. – донині).

2. Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень – це різновид впливу на суспільні відносини, що визначені в системі адміністративних правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері провадження, організації та правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Механізм адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень включає сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність об'єктів і суб'єктів використання технічних засобів для створення нормальних умов для функціонування системи та виконання завдань. Впливаючи на формування суспільних відносин забезпечується їх державне регулювання як владний вплив на суспільні відносини для їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також на поведінку і свідомість учасників цих відносин шляхом нормативного закріплення їх прав та обов'язків, встановлення дозволів та заборон, затвердження нормативно-правових актів тощо.

3. Технічний засіб фіксації правопорушень – науково обґрунтована система існуючих і тих, що розробляються приладів, пристроїв, устаткування, інструментів, матеріалів, програм і технологій та наукових положень, методів і методик їх застосування й використання уповноваженими особами з метою адміністративної реєстрації (фіксації) інформації про саму подію правопорушення, особу правопорушника, збирання і дослідження доказів, створення умов, що ускладнюють вчинення такого.

4. Нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень – це система правових норм, підзаконних нормативних актів та правил, які визначають допустимість або регламентують порядок і умови їх використання. Рішення про використання технічних засобів фіксації правопорушень приймає посадова особа владних повноважень, яка відповідає за забезпечення публічної безпеки і порядку, діє індивідуально, приймає рішення самостійно відповідно до вимог чинного законодавства. Правові засади використання технічних засобів фіксації правопорушень у практичній діяльності правоохоронних органів забезпечують функціонування певної системи правових норм, що передбачає порядок використання даних засобів, допустимість показань, отриманих у результаті використання технічних засобів, та гарантії прав особи.

5. Використання технічних засобів фіксації правопорушень – це діяльність щодо створення умов для ефективної реалізації тактичних прийомів та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів фіксації правопорушень під час запобігання, виявлення і припинення правопорушень. Організація передбачає визначення методів і засобів, налагодження, упорядкування, підготовку, планування використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Організаційні заходи використання поліцією технічних засобів фіксації правопорушень відображаються в рішеннях Кабінету Міністрів України, МВС України та Національної поліції в особі керівника поліції. Кожен з цих суб'єктів реалізує організаційні заходи в межах наданої законом компетенції, а тому основна мета такої діяльності полягає у створенні, функціонуванні якісної системи управління за напрямом використання технічних засобів шляхом організації поліцейських підрозділів, орієнтованих на превентивну роботу, що забезпечують належне виконання своїх функцій, поточного контролю та вдосконалення їх діяльності.

6. Доказом є дані технічних засобів фіксації правопорушень у справах про адміністративні правопорушення, а саме перенесена на технічний засіб фіксації інформація про подію, факти, на підставі якої у передбаченому законом порядку суб'єкти використання таких засобів встановлюють наявність або відсутність обставин, які мають значення для вирішення справи про адміністративне правопорушення. Показання технічних засобів фіксації правопорушень є окремим видом доказів, що обумовлює необхідність удосконалення шляхів отримання фактичних даних про подію адміністративного правопорушення (обов'язок отримувати докази уповноваженими особами і можливість надавати показання визначеними особами).

7. На основі зарубіжного досвіду (Англія, Німеччина, США та ін.) доведено необхідність розширення повноважень поліцейських, а саме їх прав у сфері застосування превентивних заходів та спрощення механізму функціонування й реалізації даних заходів; удосконалення нормативно-правового забезпечення відповідно до міжнародних стандартів, що стосується правового регулювання та організаційного забезпечення механізму використання таких засобів у фіксації правопорушень; розроблення,

впровадження дієвих соціальних програм, що спрямовані на профілактику правопорушень та проведення активної роз'яснювальної роботи серед населення, що спрямовані на підвищення рівня правосвідомості.

8. Головними напрямками удосконалення використання технічних засобів фіксації правопорушень є: *законодавчий* – шляхом уточнення нормативного забезпечення в частині визначення термінів «превентивна діяльність» та «превентивні заходи», розширення встановленого переліку превентивних заходів у межах законодавства; *організаційний* – з метою централізації управління, координації превентивної складової у структурі Національної поліції України створити підрозділи із запобігання правопорушень; *професійно-освітній* – ефективне поліпшення обізнаності діяльності поліцейських в частині превентивної роботи та формування необхідних навичок та вмінь; *інноваційний* – вивчення та здійснення аналізу кращих міжнародних практик у даній сфері шляхом впровадження та забезпечення ефективної дії механізму використання технічних засобів фіксації правопорушень, пошук нових моделей застосування таких засобів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бакутін Є. І. Запобігання протиправним діям у сфері адміністративного права за допомогою технічних засобів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3 (100). С. 57–68.
2. Бакутін Є. І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів в діяльності Національної поліції України. *Держава і право*. 2017. Вип. №77. С. 307–320.
3. Бакутін Є. І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. Вип. 12 (274). С. 158–165.
4. Yevhen Bakutin. Main legal principles of use of technical means of fixation of offenses by National police in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 4 (1). Р. 7–14.
5. Бакутін Є. І. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 1. С. 328–332.
6. Бакутін Є. І. Принцип законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 2. С. 208–213.
7. Бакутін Є. І. Сучасний стан проблеми оснащення СІЗО, установ виконання покарань інтегрованими системами безпеки. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція* : міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 листоп. 2015 р.). Київ, 2015. С. 557–558.
8. Бакутін Є. І. Світовий досвід в ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 410–413.

9. Бакутін Є. І. Ефективність використання технічних засобів фіксації адміністративних проступків в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 берез. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 172–174.

10. Бакутін Є. І. Експертиза матеріалів та технічних засобів фіксації правопорушень. *Теорія і практика судової експертизи*: матеріали кругл. столу (Київ, 12 трав. 2016 р.). Київ, 2016. С. 22–24.

11. Бакутін Є. І. Роль технічних засобів фіксації правопорушень в досудовому розслідуванні. *Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). Київ, 2016. С. 192–194.

12. Бакутін Є. І. Автоматична фіксація порушень швидкісного режиму за допомогою технічних засобів у тестовому режимі. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти*: матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2016 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 19–23.

13. Бакутін Є. І. Діяльність поліції під фото-, відео-, наглядом суспільства. *Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини*: матеріали кругл. столу (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ, 2016. С. 161–165.

14. Бакутін Є. І. Антикорупційний захист від видалення отриманих від технічних засобів даних або інформаційних повідомлень. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 31 берез. 2017 р.). Харків, 2017. С. 22–24.

15. Бакутін Є. І. Технічна інновація «БПЛА» в діяльності Національної поліції України. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 46–48.

16. Бакутін Є. І. Поліцейські заходи примусу до осіб з явними ознаками обмежених можливостей. *Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. С. 34–37.

17. Бакутін Є. І. Законодавче регулювання впровадження технічних інновацій в діяльності поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10 листоп. 2017 р.). Львів, 2017. С. 13–15.

18. Бакутін Є. І. Умови використання науково-технічних засобів криміналістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 44–46.

19. Бакутін Є. І. Європейський досвід діяльності поліції та напрями їх впровадження в Україні. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики матеріали наукового семінару* (Львів, 21 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 23–28.

20. Бакутін Є. І. Основні конституційні принципи використання технічних засобів в Україні. *Конституція України в умовах сьогодення* : матеріали наук.-практ. кругл. столу (Київ, 24 черв. 2019 р.). Київ, 2019. С. 9–11.

21. Бакутін Є. І. Питання практики визначення ступеня тонування вікон автомобіля для притягнення до відповідальності. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2019 р.). Кривий Ріг, 2019. С. 18–21.

АНОТАЦІЯ

Бакутін Є.І. Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень та окресленні шляхів удосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють правовідносини в цій сфері.

Проаналізовано історичний розвиток використання технічних засобів в Україні. З'ясовано сучасний стан наукових досліджень та систематизовано наукові підходи до визначення технічних засобів, що фіксують правопорушення. Розкрито зміст законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів України, які регулюють використання технічних засобів фіксації правопорушень. Визначено організаційне забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень. Надано загальну характеристику даних, отриманих у результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень. Сформульоване концептуальне бачення використання даних, одержаних у результаті застосування технічних засобів фіксації правопорушень. Розкрито особливості зарубіжного досвіду та запропоновані напрями удосконалення нормативно-правового й організаційного забезпечення застосування технічних засобів фіксації правопорушень.

Ключові слова: технічні засоби, правопорушення, адміністративно-правовий механізм, адміністративне законодавство, правове регулювання, організація, використання, фіксація, Національна поліція.

АННОТАЦИЯ

Бакутин Е.И. Административно-правовое регулирование использования технических средств фиксации правонарушений. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2021.

В диссертации проведено комплексное исследование административно-правового регулирования использования технических средств фиксации правонарушений. Проведено периодизацию развития нормативно-правового обеспечения использования технических средств, которое предусматривает разделение на три периода по критерию законодательного закрепления: дореволюционный – зарождение и использования технических средств в деятельности полиции, от фотографического к кинематографическому метода; советский – нормативное закрепление административно-правового статуса участников дорожного движения, кодификация нормативно-правовых актов и законодательное совершенствование административно-правового регулирования использования технических средств фиксации правонарушений статуса участников дорожного движения и независимый – современный период развития сферы дорожного движения в целом и использования технических средств фиксации правонарушений, в том числе и в автоматическом режиме.

Сформулировано научное определение технического средства фиксации правонарушений как научно обоснованной системы существующих и вновь разрабатываемого оборудования, аппаратуры, приборов, устройств, препаратов и других изделий, специально созданных, разработанных, запрограммированных или модернизированных для выполнения задач по получению информации, а также методов и методик их применения и использования уполномоченными лицами с целью административной регистрации (фиксации) информации о самом событии правонарушения, личность правонарушителя, собирания и исследования доказательств, создание условий, затрудняющих совершение такого; механизма административно-правового регулирования использования технических средств фиксации правонарушений – совокупность административно-правовых средств, благодаря которым осуществляется регулирование использования технических средств.

Значительная часть работы посвящена выяснению специально-правовым вопросам избранной проблематики, а именно установлено что административно-правовую систему использования технических средств фиксации правонарушений составляют следующие компоненты: техническое средство–объект (деятельность по использованию технического потенциала фиксации правонарушений)–субъекты (субъекты обеспечения и пользования)–причинная связь (корреляционные связи между поведением потерпевших, деятельностью субъектов предупреждения и эффективностью полученных доказательств его вины).

Систематизировано содержание элементов механизма административно-правового регулирования использования технических средств фиксации правонарушений: административно-правовые нормы; административно-правовые отношения; субъекты административного права; акты реализации норм административного права и вспомогательные (дополнительные) элементы механизма административно-правового регулирования относятся: правовое

сознание, правовая культура и законность. Проведена классификация технических средств фиксации правонарушений как группы технических средств, используемых в условиях административной деятельности полиции на технические средства производства административной деятельности и технические средства обеспечения этой деятельности. Выделены критерии эффективности организационного обеспечения использования технических средств фиксации правонарушений: своевременность выявления и полнота фиксации фактических данных, составляющих административной ответственности; целесообразность применения технических средств фиксации правонарушений во время проведения мероприятий; сложность, невозможность или нецелесообразность по административным соображениям получения необходимых фактических данных без применения технических средств.

Ключевые слова: технические средства, правонарушения, административно-правовой механизм, административное законодательство, правовое регулирование, организация, использование, фиксация, Национальная полиция.

SUMMARY

Bakutin Y.I Administrative and legal regulation of the use of technical means of recording offenses. – Qualification scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of sciences in specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – National Academy of Internal Affairs. Kyiv, 2021.

The dissertation provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which is to determine the essence of administrative and legal regulation of the use of technical means of fixing offenses and outline ways to improve administrative legislation, the rules of which regulate legal relations in this area.

The historical development of the use of technical means in Ukraine is analyzed. The current state of scientific research is clarified and scientific approaches to the definition of technical means that record offenses are systematized. The content of legislative and by-laws of Ukraine, which regulate the use of technical means of recording offenses, is revealed. The organizational support of use of technical means of fixing of offenses is defined. The general characteristic of the data received as a result of use of technical means of fixing of offenses is given. The conceptual vision of use of the data received as a result of application of technical means of fixing of offenses is formulated. The peculiarities of foreign experience are revealed and the directions of improvement of normative-legal and organizational support of application of technical means of fixing of offenses are offered.

Keywords: technical means, offenses, administrative-legal mechanism, administrative legislation, legal regulation, organization, use, fixation, National Police.